

csatorna és falrészlet mutatkozott, jelenleg ezeket sem lehet ismert épületekhez kötni.

Nyugat felé, az ún. Deversorium-épület fürdőszárnyának É-i szomszédságában újra előkerült a városfalat kísérő főgyűjtőcsatorna részlete. A csatornát É felől – az itt a lőtér támfalában meghagyott tanúfal rétegsora alapján – legalább háromszor megújított aprósóderes útfelület követte, az egyik útrétegen ÉNy-DK-i irányú keréknyomokat dokumentálhattunk. Ugyanitt az útrétegek alatt, a későbbi csatornával párhuzamos, kőfalas, kőlapokkal fedett, de alul a sárga agyagos altalajban rakott csatorna részlete került elő. A csatorna belvilága 30 cm, kapacitása fele lehetett a későbbi főgyűjtőnek (60 cm), megszüntetését, illetve áthelyezését a megnövekedett városi vízhasználat és városszerkezeti változások indokolhatták.

Déli irányban, a Deversorium fürdőszárnyának déli oldalán húzott kábelárokban jól követhető volt a Ny felől K-i irányba lejtő, teraszos terep, amelynek vonalát az épületomladékok is szépen kirajzolták. Az 1990-es évek elején Zsidi Paula által feltárt terrazzo-padlós helyiség folytatását, illetve egy korábbi periódus falrészletét dokumentáltuk. Kelet felé újabb, egyelőre helyiséghez nem köthető falszakaszt, illetve az épülethez K felől csatlakozó és azt lezáró nagyméretű udvar K-i zárófalának folytatását is feltártuk, a fal omladékából freskótöredékek is előkerültek. A sárga agyagos altalaj itt is elég magasan jelentkezett.

Csatornázási munkák miatt a már többször kutatott Tűzoltószékház K-i oldalán is dolgoztunk. A szűk keresztmetszetű és változó mélységű árkok miatt nagyobb összefüggések megállapítására itt sem nyílt lehetőség, azonban jó néhány új adattal egészíthettük ki az épület eddig ismert alaprajzát. A legfontosabb új információ, hogy az épületet K felől nagyméretű, 60 cm belvilágú, kb. 80 cm mélységű É-D-i irányú kőfalas, kőlapokkal burkolt aljú csatorna szegélyezte. A csatornától Ny-ra, az épülethez további falrészletek is tartoztak, ezek közül egy É-D irányú esetében (épület K-i zárófal?) még megfigyelhető volt a kőalapra rakott agyagtéglás felmenő fal, K-i oldalán in situ fehér festéssel. A fal Ny-i, „belső” oldala mellett piros, sárga, fehér, zöld, növényi ornamentikával díszített freskó elplánírozott töredékeit találtuk. Ugyanitt egy ponton in situ tetőomladék bezuhant, összehabarcsozódott részletét is dokumentálhattuk. Az omladékból Kr. u. 3. sz. elején vert érem (Caracalla vagy Geta) került elő. Az itt feltárt több kisebb falrészlet, szintadatai alapján, különböző építési periódusokhoz tartozhatott.

A tűzoltólaktanya épületének ÉK-i részén a korábbi kutatások során több kisebb helyiség falindításait tárták fel. Az ettől K-re meghúzott kábelárokban igen magasan, a jelenlegi felszíntől 30–40 cm-re, egy helyiség teljesen ép terrazzopadlója került elő, egy helyen visszabontott K-Ny irányú osztófal nyomával. A helyiséget É felől K-Ny irányú, déli, „belső” oldalán színes freskóval díszített fal zárta le. A fal É-i oldalán egy korábbi pe-

riódushoz tartozó, íves formájú, agyaggal kitapasztott, narancsvörösre égett, feltehetően kemence nyomait sikerült azonosítanunk.

A közműnyomvonalak kialakítása során nyert információk, bár nagyobb összefüggések és építési periódusok megállapítására nem voltak alkalmasak, sok újdonsággal szolgáltak a polgárváros déli városfalának közvetlen környezetének közműhálózata és beépítése szempontjából.

T. LÁNG ORSOLYA

52. Budapest, III. Bécsi út 262.

Ró

2007. május 8–25. között beépítés előtt végeztünk próbafeltárást a területen (Hrsz.: 20089/13), ahol 3 kutatóárkot nyitottunk és mélyítettünk a tervezett épület mélygarázsának alapozási szintjéig. Az érintett telek a Bécsi úttól Ny felé, a terület kb. harmada a Bécsi út szintjében feküdt, majd meredeken emelkedett kb. 10–20 m magassáig. A szintkülönbségek nem csak a természetes emelkedésből, hanem az egykor a Bécsi út K-i oldalán működő téglagyár erre a területre kiterjedő földmozgatásából is adódnak. Ennek köszönhetően helyenként 8–10 m-es vastagságot is elért az újkori bolygatás. A terület Ny-i oldalán nyitott K-Ny-i irányú, 1. sz. árok és a terület K-i oldalán nyitott 3. sz. árok vizsgálata negatív eredményt hozott. A 2. sz. É-D-i irányú árokban, annak É-i végén az építkezési szintbe nyúló, jó megtartású, 50 cm széles, részben opus spicatum technikával készült római kori falsarok került elő. Mivel a falsarok a tervezett alapozási sík szintje felett jelentkezett, illetve irányukkal az építési terület felé mutattak, szükségessé vált a megelőző feltárás.

Az augusztus 6. és október 2. között végzett kutatás 750 m²-nyi területet érintett. A munkát a májusban előkerült római falsarok irányából kezdtük meg. Itt, az ásatási terület ÉÉNy-i részén egy 5×5 m belméretű, magában álló római építményt tártunk fel. A hozzávetőleg É-D, K-Ny tájolású, 50 cm széles, sárgásfehér habarcsba rakott, tört mészkövekből épült falak egy szabályos négyszöget zártak körül. A falszövet részben opus spicatum technikával készült. A falak által határolt helyiség egy föld alatt futó vízér vonalában feküdt, és bár feltárása nehézségekbe ütközött, kiderült, hogy az építménynek, ha valaha volt is járósintje, az mára teljesen eltűnt (feltehetőleg az erős vízmozgás miatt). Az egykori épület köves omladékát a falaktól DK-re és K-re tártuk fel, az É-i és ÉNy-i oldalán inkább tegulás-imbrexes tetőomladék került elő. Az épületről Ny-ra egy a római épülethez tartozó kövek felhasználásával készült újkori vízvezeték szakasz került elő. A kövekkel határolt csatornában zöld mázzal bevont kerámia csövekből készített vezeték futott. A négyszögletes épületről DK-re, attól 7 m-re, egy azzal megegyező tájolású római kori épület részletét tártuk fel. A szabályos alaprajzi sémát mutató 50 cm széles, sárgásfehér habarcsba rakott, tört

mészkövekből készült falak egy több helyiségből álló épülethez tartoztak. Mivel ezen a részen az épület már az alapozási sík alatt húzódott, ezért nem volt lehetőségünk a teljes felületen rábontani, szinte csak a tervezett cölöpalapok helyét tudtuk vizsgálni, ezért az alaprajz nem összefüggő. Annyi azonban bizonyos, hogy a feltárt falszakaszok egy nagyobb – feltehetőleg villa jellegű – épülethez tartoztak. Az egységes kivitelezésű falakon fehér színű vakolat maradványait lehetett megfigyelni, az általuk közrezárt helyiségek közül egyben rossz megtartású terrazzopadlót sikerült feltártunk. A többi, falak által határolt területen belül kb. 20–40 cm vastag omladékréteg került elő, amelyet kötörmelék, tetőcserép-, tubus-, habarcs- és terrazzodarabok alkottak. Az egyik kijelölt cölöphelyen ebből a római omladékrétegből egy feliratos, keretelt tábla töredéke került elő. Átépítés nyomát mindössze egy esetben figyeltük meg, ezenkívül a feltárt épületrészlet egységes képet mutatott.

ANDERKÓ KRISZTIÁN

53. Budapest, III. Bécsi út 271.

U, Ró

2007. augusztus 6. és december 7. között a BTM Aquincumi Múzeuma teljes felületű megelőző feltárást folytatott a 18774/9 hrsz. alatti telken. A feltárást előzményének a déli irányban szomszédos telken, vagyis a Bécsi út 269. szám alatt elvégzett, 1978. évi leletmentés tekinthető, amelynek során 21 sír került napvilágra.

A legkorábbi objektumok a neolitikumból származnak, a dunántúli vonaldíszes kerámia népének (Zselíz-csoport) erősen paticsos földdel betöltődött, egyenes falú és harang alakú gödreit találtuk meg nagy számban. Két cölöpszerkezetű építmény maradványai is előkerültek ebből az időszakból. A terület nyugati részén egy épület szabályos elrendezésű, 3×3 oszloplyukkal meghatározott ca. 5×6 m alapterületű részletét tártuk fel, míg a házalap É-i falánál egy nagyobb méretű építmény szabálytalanul elhelyezkedő oszloplyukai kerültek elő. A két épület kiterjedését az ásatási terület határán túl nem vizsgáltuk. A Zselíz-csoport jelenléte a Bécsi út e szakaszán új információnak számít.

A terület legmarkánsabb jelenségsorát a késő római temető szolgáltatja. Az ásatási területet körülbelül középen egy É–D irányú, földbe rakott falalap osztotta két részre, amelyben egyelőre nincs okunk mást látni, mint a temetőrészletet K felől lezáró fal alapozását. A szabályosan vízszintbe rakott falalap néhol nyolc kősrnyű vastagságban megmaradt, feltűnő igényes kivitelezése. Habarccsal összefogott kősort nem találtunk. Korábban a „VII. sírcsoport” körül is kerültek elő (minden bizonnyal a 2. sz. vége és 4. sz. közepe között épült többperiódusú) kőkerítés-szakaszok, az újonnan feltárt, mintegy 35 m hosszú, leágazás nélküli szakasz azonban nem tűnik a déli falmaradványok szerves, É-i irányú folytatásának. (1978-ban a kerítőfal túl, K-i irányban nem folyt kutatás, az ottani területhasználatra

ezért nincs adatunk.) A 2007-ben kutatott felületen sírok kizárólag a faltól Ny-ra helyezkedtek el, K-i irányban – a temetőn kívül – mindössze egy császárkori, földbe mélyített ház került elő.

Az ásatás ÉNy-i negyedében egyetlen betemetkezés sem történt, annak dacára, hogy az egyenes futású kerítőfal egyértelműen utal a temető É-i irányú folytatására. A betemetkezések sora e körülkerített temetőrészletben megszakadt, mindez azonban nem zárja ki É felé egy újabb, fallal határolt sírcsoport létezését. A kutatott terület D-i részén ugyancsak találtunk betemetkezésektől mentes felületet, amely alapján feltételezhető az újonnan feltárt temetőrészlet és a „VII. sírcsoport” sírjai közötti használatba nem vont sáv létezése.

Összesen 40 csontvázas sírt tártunk fel, melyek érintetlenül átvészelték a római uralom még hátralévő évtizedeit, majd az azt követő évszázadokat. Bolygatásra csak később, véletlenszerűen, a temető területét átszelő vízvezeték árkanak kiásása során került sor. Ekkor három sírt vágtak át, ebből kettőt nem érzékeltek, a harmadikra viszont rászélesítettek, és szinte mindent elmozdítottak, érintetlenül csak a váz térdtől lefelé elhelyezkedő csontjait hagyták.

A Ny-i sírcsoportra az ÉNy–DK-i tájolás jellemző, a K-i és az É-i határterületen a Ny–K-i irány a mérvadó, míg a középső és déli részen a DNy–ÉK és a K–Ny elrendezésű sírokat találjuk.

Miután nagyon hasonló konstrukciójú és építőanyagú sírok mutattak egymástól eltérő tájolást, irányuk kialakításában feltehetően nem kronológiai okok játszottak szerepet. Például *tabula ansata* keretelésű legiobélyeggel ellátott, azonos méretű peremes *tegulát* négy sír (6., 23., 32. és 35. sír) építőanyagában találtunk. A négy sírt azonban háromféle tájolás szerint alakították ki. A „VII. sírcsoport” azonos korú sírjainak irányításában is megfigyelhető ez az eltérés.

Összesen 18 azon síroknak a száma, amelyekben a gödröt nem bélelték időtálló építőanyaggal. Általában egyszerű, fakoporsós temetkezések tartoznak ebbe a kategóriába, illetve tekintettel a sírok zömének bolygatatlan állapotára, kijelenthetjük, hogy ott, ahol csak egy réteg koporsószőget találtunk a csontváz mellett, a halottat egyszerű falapra (*fercula*) fektették. Több sírban tört követ vagy *tegulát* helyeztek a halottra, a koponyára, mellkasra, a medencére és a térdekre. Négy, melléklet nélküli felnőtt sírban koporsószőg sem került elő. A négy csontváz közül kettőt bal oldalára zsugorítva fektettek le. Jellemző, hogy a négy legszegényebb sír a terület É-i határán helyezkedett el. A fakoporsós temetkezés alternatív módszereként egy kislányt zárszerkezettel ellátott, vasalt sarkú faládában helyeztek örök nyugalomra (26. sír).

Elsősorban a csecsemő- és gyermektemetkezésekre jellemző a tört kővel bélelt és lefedett sírgödör. Ebből a típusból összesen hetet tártunk fel. Ugyanebbe a kategóriába sorolható nyolcadikként az a csecsemősír, amelyet törött tégladarabokkal béleltek ki, és egy félbetört tető-